

Sofia Albertina kyrka Landskrona

55.8682, 12.8266

Kyrkan ersatte den väldiga 1400-talskyrkan Sankt Johannis Babtistae, eller Sankt Hans som den kallades i dagligtal, som revs då man ansåg att den låg för nära stadens fästning. Från kyrktornet kunde man se rakt in i fästningen. Den gamla kyrkan påminde mycket om Sankt Petri kyrka i Malmö, men var större – 73 meter lång och 25 meter bred.

Man har på senare tid låtit gräva ut grunden till den gamla kyrkan och den används numera sommartid till friluftsgudstjänster. På den gamla korplatsen ligger den enda bevarade av den gamla kyrkans gravstenar.

Den sista gudstjänsten i Sankt Hans hölls den 9 augusti 1755. Tornet hade rivits redan några år tidigare, och omkring 1780 var kyrkan fullständigt riven. Stenmassor användes till fästningsbygget och utfyllnadsarbeten, och även de många gravstenar som haft sin plats i kyrkan användes till fyllning och byggnadsarbete.

Bara ett fåtal av inventarierna från den gamla kyrkan är bevarade. Både den praktfulla altaruppsatsen, som ska ha varit "det kostbaraste altare i Schåne", en kolossal pjäs från 1600-talet som var 14 meter hög, liksom den ståtliga orgelfasaden i sengotik och den vackra predikstolen i renässans är spårlöst försvunna. Lyckligtvis finns mycket väl utförda avbildningar av de gamla inventarierna.

Grundläggningen av Sofia Albertina kyrka påbörjades 1754, men kyrkan kom inte att invigas förrän 1788. Och exteriören var helt klar först 1816, alltså långt efter Hårlemans död. Tornen blev klara 1816 genom att fortifikationsofficer Per Södermark modifierat Hårlemans ritningar.

I början av 1800-talet låg Sofia Albertinas kyrka ännu "på en holme", och när det var pålandsvind pressades havsvattnet upp i gränder och kvarter.

Valven är täckta av målningar i nyrenässans, skapade av Svante Thulin.

Altartavlan är målad 1884 av den danske konstnären Carl Bloch och föreställer Kristus consolator, alltså människornas tröstare. Samma motiv hade Carl Bloch även använt till altartavlan i Hörups kyrka här i Skåne. Detta motiv kopierades senare av andra konstnärer och blev altartavlor i kyrkor över hela landet. Gestaltningen av Kristus påminner också om den Dansk-Isländske skulptören Bertel Tordvaldsens staty, som också den kopierats i en mängd upplagor.

Fönstren har glasmålningar från 1900-talet skapade av Hugo Gehlin, Martin Emond, Halmstadgruppens Erik Olson och Emil Johansson-Thor, som bland annat visar scener ur Nya Testamentet. Under varje fönster sitter en stentavla med förgyllda bibelcitater.

Predikstolen ritades på 1830-talet av arkitekten Carl Gustaf Blom Carlssons vid Överintendentsämbetet och togs sedan fram av bildhuggare Axel Magnus Fahlcrantz.

Dopfunten från 1100-talet, som från början kommer från någon landsortskyrka, har stått som fontän i en privatfamiljs trädgård innan man insåg att det var en gammal dopfont.

Ljuskrönorna är från den gamla kyrkan och tillverkade på 1600-talet.

Votivskeppet i norra korsarmens västra fönster är tillverkat och skänkt till kyrkan under 1800-talets senare del av förre milismajoren Fredrik Wirth. Efter att en längre tid ha förvarats på Landskrona museum återfördes det till kyrkan år 1976.

På södra sidoläktaren finns en äldre altaranordning med ett förgyllt kors med törnekrona och svepduk från 1836, som ritades av arkitekt Carl Gustaf Blom Carlsson och som utförd av bildhuggare Fahlcrantz.

Även orgelfasaden i empirestil ritades av arkitekten Carl Gustaf Blom Carlsson.

Orgeln är byggd 1960 av D A Flentrop i Holland. Den har 53 stämmor fördelade på 4 manualer och pedal.

Kyrkans klockor är från gamla kyrkan. I södra tornet finns två av de fyra klockorna. Lillklockan från 1400-talet, gjuten av Jakob Jode och där hänger också storklockan, som blev omgjuten 1725.

Ett klockspel, bestående av 43 klockor i kyrkans norra torn invigdes nyårsdagen 1968. Den största klockan väger 650 kg och den minsta väger 15 kg. Klockspelet är en donation av framlidne advokaten Povel Grönvall och levererades av klockgjutare Gösta Bergholtz i Sigtuna. Det spelar automatiskt 4 gånger dagligen och kan dessutom spelas manuellt.

Källor:

Webb: Landskrona församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Pdf: "Sofia Albertina kyrka - kulturhistorisk karakteristik och bedömning". Karl Johan Holmberg. Lunds stift 2015.

Bok: "Kyrkornas hemligheter". Ann Catherine Bonnier & Ingrid Sjöström. ISBN 978-91-7329-111-8

Bok: "Kyrkorna i Skåne - en kulturhistoria". Siegrun Fernlund 1980. ISBN 91-85330-26-4